

NAŠA MISEL

Leto I.

OMLADINSKI KULTURNO - POLITIČNI LIST

Štev. 12.

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, dne 15. maja 1936

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 15. maja 1936.

DRUŠTVO NARODA

Jugoslovenstvo je naš maksimalni nacionalni in politični program. Njegova idejna sila je vsebovala pogoje za naš obstanek in velike uspehe v težki preteklosti, jih vsebuje za kulturni in gospodarski napredek že suverenega jugoslovenskega naroda in je poročstvo za uveljavljanje političnega narodnostnega načela povsod, kjer je v našo škodo še gažen. To je ustvarjajoči optimizem, ki ga vliva le vera v nezadržnost našega nacionalnega razvoja do skrajnih pravic in sposobnosti. Le v takem zdravem optimizmu in volji utrjen je mogel iti naš samozavestni omladinec Avgust Jenko že korak naprej, napovedujoč »...fazo jugoslovenskega imperijalizma, ki... se bo javljala zlasti v intenzivni kulturni ekspanziji, kot... najčistejšem bogastvu naše nacionalne psihe.« V sužnosti in brezpravnosti je verovala naša mladina več kot v samo popolno politično osvobodjenje vsega našega naroda; verovala je v visoko vlogo naše kulturne ustvarjalne sile. Zvesti zgodovinski misliji in razvoju našega naroda, ki se ni uresničil niti vsega minimalnega programa, čuteč na svoji strani pravico in moč, ostajamo v nacionalnih zahtevah neizprosni in borbeni. S tem izpolnjujemo samo svojo osnovno dolžnost, ki nam jo nalaga pojem nacionalne časti in morale.

Čuvanje etnične meje, ki pomeni tam, kjer se ne krije z državnimi, naš skeleči manjšinski problem, borba proti kvarni obmejni propagandi in odstranjevanje peg z našega narodnega telesa, ki so jih zapustili stari nasilni vplivi, vse to spada v področje naše narodne obrambe. Tako obsežno in pomembno delo bi ne smelo biti zapisano samo v programih naših zasebnih obrambnih organizacij, ki ga vršijo sicer z redkim idealizmom, a kljub požrtvovalnosti nacionalne javnosti z nezadostnimi materialnimi sredstvi. Neredko je že opozorila nacionalna mladina tudi one činitelje, ki jih imamo tu v mislih, na zanemarjene dolžnosti.

V sklepkih, sprejetih na svoji zadnji jubilejni skupščini, je »Družba sv. Cirila in Metoda« upravičeno poudarila, da je na tem področju »potrebno poleg zasebne pobude in požrtvovalnosti tudi razumevanje in podpora državne uprave«. Mi vemo, da se iz načelnih razlogov nobena država ne more službeno neposredno vmešavati v »notranje zadeve« druge države — sem spada po duhu današnjega mednarodnega prava tudi usoda pogodbeno nezaščitenih manjšin —, poznamo pa tudi dovolj posrednih diplomatskih in političnih poti zlasti tam, kjer se lahko vodi »recipročna politika«. Posredna skrb in delo matične države za narod izven meja pa je tudi v njenem podpiranju onih narodnoobrambnih institucij, ki se z dopustnimi sredstvi bore za njegovo kulturno in gospodarsko existenco ter v narodnoobrambni vzgoji mladine od osnovne narodne šole do vseučilišča. To so sredstva, s katerimi vse nacional-

SLOM DRUŠTVA NARODA: GREŠKA U KONCEPCIJI. — DRUŠTVO NARODA I STVARNOST. — GLAD I »ODRŽAVANJE CENE«. — DRUŠTVO NARODA KAO TRGOVAČKO PREDUZEČE. — SVETSKA PLANSKA PRIVREDA KAO IZLAZ IZ DANAŠNJE SITUACIJE. — »RACIONALIZATOR« LJUDSKE PROIZVODNJE

Nije istina da se iz sadanjeg sloma Društva naroda sme zaključiti na njegovo potpuno neefikasnost u odlučnim trenucima. To je lažno prikazivanje stvarnosti. Istina je to da niko nikada nije ozbiljno ni računao da će neki imaginarni golub mira, naoružan naliv-petrom, moći da rešava međunarodna pitanja ili, čak, sukobe.

Osnovna greška leži u samoj koncepciji ženevskog Društva naroda. Osnovano od pobednika u svetskom ratu, ono je imalo da očuva status quo i to na najprirodniji način, taj, naime, da se vojni savezi, u drugom obliku, održe i nadalje. Ovo nije nikakvo umanjivanje vrednosti ženevskoj ustanovi — naprotiv. Jer, najzad, šta je pobednicima sprečavalo da celu Evropu podvrgnu svojoj vojnoj diktaturi (što bi Nemačka, verovatno, bila učinila)? Ništa. Tim pre treba odati poštovanje što se nadzor ustanovio u obliku miroljubivog i, bar naoko, nezavisnog i objektivnog Društva naroda. Greška je bila u tome što se nije bacio ni najmanji pogled na istoriju bilo kojeg naroda nego se, opet jednom, pretpostavilo da je trenutno stanje večito. Među ostalim, nije se pretpostavilo da će se ikada ukazati potreba primenjivanja društvenih sankcija protiv jednog od članova osnivača; smatralo se da sankcija ima da se boje samo pobedjeni narodi jer se mislilo da bi samo oni, eventualno mogli biti nezadovoljni sa statusom quo. Drugim rečima, nije se mislilo dalje od nosa.

Govori se o reorganizaciji Društva naroda. Ne možemo znati hoće li sve

ostati samo na ovim razgovorima ili će se, zaista, pitanje »uzeti u rasmatranje« (dalje, verovatno, neće se ići, ili, pak, toliko daleko da će se samo o tome i govoriti dok će, inače, život teći svojim tokom — da se tako izrazimo) — ali mi mislimo da čak i prosta reorganizacija na sadanjim osnovama ne bi pomogla. Ne zato što sama zamisao Društva naroda ne bi bila dobra nego, naprotiv, zato što je isuviše dobra. Možemo to oplakivati ili ne, činjenica je da je čovečanstvo još vrlo, vrlo daleko od psihološkog stanja koje uslovljuje ovakvu idealnu ustanovu. Neshvatljivo je i neprihvatljivo, naprimer, za jednog Bolivianca da njegova zemlja, ako hoće da se potuži na Paragvaj, ceo spor iznosi pred sud koji je sastavljen, recimo, od Jugoslovena, Šveđanina i Kineza. Mi i sami čitamo Uelsa ali smo, kaogod i on, svesni utopije njegovih vizija. Po našem skromnom mišljenju, treba celu stvar položiti na stvarnije i aktuelnije temelje. Tim pre što čak i ta spoljašnja objektivnost današnjeg Društva naroda postoji samo na papiru, i u našem slučaju neće spor rešiti Jugosloven, Šveđanin i Kinez nego neko drugi, kao što svi znamo.

Treba početi sa onih činjenica: »Kineski listovi, Čajna tajma« i »Sin bao« javljaju da je glad u mnogim provincijama zemlje uzela razmere svetske katastrofe. Gladuju mnogi milijuni seljaka, a stotine tisuća ih umiru od gladi jer pomoći nigde ne dobijaju. Seljaci beže iz svojih sela ali u gomilama ginu na putu. U gradove ih ne puštaju jer i ta-

statek. Naš manjšinski institut po svojem današnjem obsegu, delovanju in organizaciji nima niti značaja niti namena biti splošna vzgojna ustanova. On je dragocena narodnoobrambna knjižnica in arhiv.

Resnost našega narodnoobrambnega vprašanja in delikatnost našega geopolitičnega položaja nas silita, da postavimo njuno proučevanje in reševanje na nove širše temelje: mladini dajmo narodnoobrambno vzgojo, ki mora dobiti svojo najpomembnejšo izpopolnitev v osnovanju posebnega instituta na našem vseučilišču.

To je želja in zahteva jugoslovenske nacionalne omladine, ki hoče, da posveti naš najvišji kulturni zavod več pozornosti našim življenjskim interesom in težkim nacionalnim dolžnostim, ki nas čakajo.

mo nemaju hrane. Stanje seljaštva je, prema pisanja ovih dvaju listova, očajno« (novinska beleška broj jedan); i: »Prema statistici Međunarodnog instituta za ublažavanje bede, za poslednjih pet godina u svetu je uništeno, radi održavanja cene, 568.000 vagona žita, 144.000 vagona riže, 2.500.000 kvintala šećera, 500.000 kvintala mesnatih konzervi i 1.500.000 kvintala sirovog mesa« (novinska beleška broj dva).

A u Ženevi sede pretstavnioci pedesetoro naroda na svetu i dva meseca oštro umno diskutuju o dubokom problemu: A zarije B nož u leđa; koji je napadnuti a koji je napadač? Posle dvaju meseca se to utvrdi i zatim — zatim, ništa. Sasvim ništa. To je Društvo naroda.

Dakle, Društvo naroda treba da postane trgovačko preduzeće. Ono treba da postane trgovački kontor gde će države među sobom sklapati trgovinske ugovore. To je sve što imamo da predložimo ali to je dosta. Sukno kojim se oblačimo je englesko, lokomotive koje vuku naše vlakove iz Nemačke su, naše cipele su češke, igle kojima šijemo dolaze iz Amerike — tako je kod nas, tako je na celom svetu. Vrš se razmena dobara iako nema nikakvog plana u tome, možda bismo igle (ili lokomotive, ili cipele, ili sukno ili ma šta drugo) mogli dobiti jeftinije na drugom mestu, možda bi se snabdevanje moglo vršiti racionalnije. O dvema groznim činjenicama koje smo gore utvrdili i ne govorimo. Zato što nam nedostaju reči, naime. Nedostaju nam reči kojima bismo mogli opisati svoje neizmerno čuđenje »Društvu naroda« koje mesecima »traži formulu« dok narod i »u gomilama ginu na putu« a drugi narod i pale i uništavaju životne namirnice.

Treba misliti realno. Jedan trenutak takvog razmišljanja nam kazuje da svetom vlada trgovina i trgovački duh. Dok se u Ženevi politički vođi uzajamno sumnjiče i preteravaju kao mala deca, dotle trgovački vođi sklapaju međunarodne karte. Možemo proklinjati takvo stanje stvari, možemo sanjati o visokim idealima — time stvar nećemo izmeniti. Nego treba poraditi na tome da se u tu trgovinu unesu poštenje, nart, red, smernice. Društvo naroda koje bi taj i takav posao preuzelo na sebe bilo bi potpomognuto od svih treznih ljudi na celom svetu, od svih onih koji su svoj život izgradili na činjenicama a ne na maglenim teorijama.

Zaključujemo: ženevsko Društvo naroda, koje i dosada ništa nije značilo u intimnom, svakodnevnom životu naroda, pretpelo je slom jer je osnovano na pogrešnim temeljima; danas bi moglo da postoji samo takvo udruženje svih naroda koje bi preuzelo na sebe ulogu racionalizatora ljudske proizvodnje i izmene dobara.

**ALI STE
ŽE PORAVNALI
NAROČNINO?**

SAD ZNAMO!

G. Živojin Balugdžić već godinama širi državničku mudrost među zaostalim jugoslovenskom javnošću. Dok je bio naš poslanik u Berlinu, on je svoje neizmerno znanje točio, preko »Politike«, svake nedelje; sada, kao penzioner, i četvrtkom i nedeljom.

Juče, 14. maja, »Politika« nas je iznenadila velikim naslovom preko cele prve stranice: »I Španija postaje demokratska država«. Potražili smo potpis pisca: naravno (bio je četvrtak!), gosp. Živojin Balugdžić.

Dosada smo mislili, u naivnosti svoj, da nereda u Španiji, sve one pokolje, paljevine, rušenja, da sav taj nečuveni vandalizam izazivaju komunisti i njihovi dobri prijatelji. Zabluda, gospodo, kakva zabluda! Svi ti »izgredi, pljačke pa i ubistva« (kako se izvoleo izraziti g. Azanja, novi predsednik republike i bivši jezuistički učenik) — sve to je samo demokratizacija zemlje. »Težak položaj seoskog staleža morao je naći oduška u nekim izgređima, naročito protivu crkava koje su vekovima bile oslonac svih vlada.« Dabome, dabome, Španski narod je odavno poznat kao eminentno ateističan, tamo su, kao što je poznato, seljaci prosto gonjeni da idu u crkvu. A što su crkve i manastiri bili toliko bogati, to je otuda što je svako koji nije hteo da posećuje službu, plaćao dinar od glave. A sad, braćo, navalila sloboda pa, božemoj, narod napravio »nekolike izgrede«, u tome je cela stvar. Ali, »nije isključeno, međutim, da su ti izgredi, kako se tvrdi, često i u jakoj meri izazivani od strane pretstavniaka staroga režima. U težnji da i u zemlji i na strani pretstave novo stanje kao opasno po mir i red, oni su uz pomoć raznih sumnjivih ličnosti izvodili izgrede i pljačke svake vrste.« Do zemlje skidamo kapu pred ovakvom veštinom. Nismo ni mi pali na glavu ali, opet, sumnjamo da bismo se setili ovako grandioznog vica. A propo vica: da nije ceo članak... ali, gde! Gde će se g. Balugdžić šaliti sa demokratijom! Kako i mi ne želimo to da činimo, donosimo, kao prilog demokratizaciji Španije, ozbiljnu vest. Enrique Matorras, tajnik »Centralnog komitea omladinskog oteka Komunističke stranke Španije«, izdao je nedavno knjigu »Komunizam u Španiji«. Dobra knjiga, lepa knjiga, demokratska knjiga. Na jednom mestu gospodin veli da je dne 20. VIII. g. 1935. iz Moskve poslato u Španiju, za izgradnju izbornih koalicija, 2 milijuna pezeta (1 pezeta = oko 7 dinara); zatim, za isti demokratski posao u Francuskoj, 5.000.000 pezeta. Podelu novca među »zainteresovane« izvršila je »Crvena pomoć«. Osim toga, španska Komunistička stranka je mesečno redovno primala 45.000 pezeta; dalje za razne »specijalne« poslove takođe je bilo »vanrednih kredita«. Tako, za razrađivanje novina »Evropa-Amerika« virala je Moskva 200.000 pezeta, a za špansko izdanje »Internacionalne korespondencije« (to je list koji propagiše demokratiju, naravno) 50.000 pezeta.

Pikantno je da niti jedan od ovih podataka nije demantovan od nadležnih ustanova. Pikantno naročito za gosp. Balugdžića. Ovom konstataciom zasada zaključujemo ovaj interesantan razgovor o demokratizaciji Španije.

★

»O, POTEM VSE V REDU!«

Ob prilici volitev Akcije za izpopolnjenje ljubljanske univerze se je ime neke tovarišice dvakrat klicalo. Dotična je izrabila priliku in dvakrat volila. »Zmagujući« so v svoji goreči borbi za pravičnost to opazili in tovarišice nabruli: »Na kakšen način pridete do tega, to je svi... Mar so to akademske, ali morda Jevtićeve volitve?« Na naše najveće začudenje je glasil odgovor: »Kolega, le pomirte se, en glas več za našo listu.« »O, potem vse v redu... oprostite.«

Se mnogo časa po tem dogodku smo za svecjira hrbtom slišali komentarje: »Kaj? Ali si jo videl! Dobra učenka naših črnih »Zmagovalcev«.

NOVI NACIONALIZEM

»ČUVSTVENI« NACIONALIZEM — ZGREŠENA IDENTIFIKACIJA MLADINE IN »NACIONALNIH VODITELJEV« — POTREBA REALNEGA NACIONALIZMA — SOCIALNOST IN NACIONALIZEM — »NOTRANJE ZEDINJENJE« JUGOSLAVIJE

V zadnjih letih smo nacionalistični akademiki stalno slišali opazke: »Vi vedno gonite le svoj nacionalizem, zavzemate se le za nacionalne probleme, govorite le o veliki in močni jugoslovenski državi, toda nikdar in nikoli ne povdarjate tudi svoj socialni čut, ne pokazujete svojo voljo in pripravljenost delovati v smeri reševanja perečih socialnih, ekonomskih in gospodarskih vprašanj.« Bodimo si odkriti. Veliko teh opazk, če so bile iskreno mišljene, je bilo upravičenih. Vendar pa so bile naslovljene na napačen naslov. Smešno je delati odgovorno nacionalno omladino za napake, ki so jih zagrešili »nacionalni voditelji«. Mi sploh do danes nismo imeli prilike, da povemo svoje mišljenje. Da pa se ne moremo strinjati z delovanjem bilokaterih voditeljev, izhaja že iz dejstva, da smo vzrastli v popolnoma drugih prilikah, kakor oni, pa radi tega drugače reagiramo na prilike, ki nas obdajajo. Priznamo sicer, da smo vendar malo preveč čustveno gledali na naš nacionalizem, da smo vso svojo miselnost in delavnost usmerjevali le v čim popolnejšo nacionalno izgraditev naše države, ker nam je bil najvišji ideal, da svoje jugoslovensko nacionalno čustvovanje uveljavimo povsod in na vsakem mestu, ali z eno besedo: ker smo bili preveč čustveni nacionalisti. V prvih časih je bilo to popolnoma opravičeno in potrebno. Danes pa, ko nevarni nasprotniki napadajo našo državo i od zunaj i na znotraj, ne more biti več govora o nekem »samo«-nacionalizmu.

Čas, v katerem se danes nahajamo, ko je gospodarstvo radi splošne gospodarske krize na robu propasti, ko se iz istega razloga brezposelnost dnevnova, ko je finančni položaj naše države težak, in ko, kar je še najbolj važno, pa obenem tudi najbolj tragično, ko

vsemu navedenemu ni kriva samo svetovna gospodarska kriza, kakor smo prej omenili, temveč leži precejšnji, morda celo glavni vzrok krivde na naših, za blaginjo naroda odgovarjajočih faktorjih: v takih razmerah in pod takimi okoliščinami se je tudi pojmovanje našega nacionalizma izpremenilo. V čemu? Nismo se več zadovoljili s tistim, kar je bil najvišji ideal naših očetov. Ni nam bilo zadosti da je Jugoslavija ustvarjena. Nismo se hoteli pridružiti svojim starejšim in z njimi skupno vzklitati: »Jugoslavija je ustvarjena, za njo smo se žrtvovali, in svoj cilj smo dosegli.« Ne, mi nismo še dosegli svoj cilj z ustvaritvijo svoje narodne države. Mi se ne moremo tukaj zaustaviti in z resignacijo zamrmrati: »Ja, saj vendar Jugoslavijo imamo, kaj nas pa briga za drugo.«

Ne, temu ne more biti tako. Današnja nacionalna omladina zahteva več. Hočemo, da bo ta naša skupna država res taka, kakor si jo mi v njeni popolnosti zamišljamo, da bo nudila garancijo za primerno in dostojno življenje vseh njenih članov, da bo čvrsto notranje konsolidirana zaupala le sama sebi in le svojemu gospodarstvu in denarju in da bo na zunaj samostojno orientirana, predstavljala močan steber v evropskem kompleksu. Zamišljamo si gospodarsko in socialno ureditev Jugoslavije na način, da bo vsak državljani mogel s svojim delom zaslužiti vse kar je potrebno za človeka dostojno življenje. V tem leži socialna stran našega nacionalizma. Kajti, kakor smo že omenili mi pojmuemo danes nacionalizem popolnoma drugače, kakor se je pojmoval doslej. Ze v samem izrazu nacionalizem vidimo mi tudi njegovo socialno pismo. Ker nacionalizem je delo za narod, za široke narodne plasti, za srenejšo in socialno pravičnejšo bodočnost

naroda, za njegov kulturni procvit in etični napredek in v zvezi s tem, za politično uveljavljanje celega naroda v vodstvu države. Tako pojmovanje nacionalizma ni več čustveno, to je realnost. Mi nismo več čustveni, marveč realni, toda obenem tudi brezkompromisni jugoslovenski nacionalisti. Danes je naše geslo: »Naši očetje so s svojo borbo dosegli zunanje zedinjenje Jugoslavije, mi hočemo še njeno notranje duhovno in gospodarsko zedinjenje. Hočemo delovati na notranjem zedinjenju pozitivnih vrednot vseh krajev našega naroda, vseh delov naše kulture in vseh stopenj našega gospodarstva. Obratno bo naše delo razednilo vse kar je negativnega in destruktivnega.«

V tem delu leži za naš nacionalizem še velika preizkušnja. Upamo, da jo bomo premagali in s tem pomagali ustvarjati močno, konsolidirano in v socialnem in gospodarskem ustroju iz temelja reorganizirano Jugoslavijo. To je naš novi nacionalizem.

»ITALIJANSKA ETIOPIJA« — IN KAJ SEDAJ?

Abesinije ni več. Italijanska tehnika je strla hrabrost abesinskih borcev. Le ozek pas pred nekaj meseci ogromne države je še ostal prost. To je ozemlje po katerem teče železniška proga Džibuti — Addis Abeba. To je bila pot, po kateri je prodirala civilizacija v deželo in po isti poti izrinila iz nje s cesarjem vred tudi svobodo. Kmalu nato so italijanski Askari »prodrli« do prestolice in — morali pred mestom počakati, da je maršal Badoglio s spremstvom po silnih naporih (vso noč se je revež moral v dežju voziti z avtomobilom po razdrapani cesti) kot prvi zmagoslavno vkorakal v Addis Abebo. Ta dogodek bo z zlatimi črkami zapisan v italijanski zgodovini kot novo junaštvo. (Kako čudovito nas spominja slavnega fašističnega pohoda na Rim, le da ta ni končal tako tragično; takrat je namreč nekega fašista od veselja zadela kap in je tako položil svoje življenje na oltar domovine.)

Neguševo carstvo nam je nov vzgled, kako necivilizirane države propadajo takorekoč brez vsakega vzroka. Angleži so namreč po dolgem premišljanju končno vendarle ugotovili, da Abesiniji vojna sploh ni bila napovedana. S tem je verodostojno dokazano, da je kar na lepem razpadla sama od sebe, Italija pa po svoji stari, preizkušeni metodi, le vzdržuje red v pokrajinah, kjer je prenehala neguševa oblast.

Kaj pa v Ženevi? Zgodilo se je da neguš, bodisi da mu je opešal spomin, bodisi iz kakega drugega vzroka ni javil izstona Abesinije iz Društva narodov. Gospode diplomate tarejo težke skrbi. Baron Aloisi trdi: »Abesinije ni več«. Volde Mariam pa zopet zagotavlja: »Še smo tu«. In to zadnje drži, kajti težko je iz Društva narodov, ki je tako disciplinirano, kot je bila nekdanja Abesinija. V statutih D. N. pa ni omenjeno, da članstvo s smrtjo člana preneha. Mogoče pa bo ženevskim modrecem padlo v glavo, da bi se jo dalo črtati iz seznama članic zato, ker ne bo več zmogla ne posebno majhnih denarnih prispevkov k vzdrževanju D. N. Kdo ve? Zastoj se danes še mačke ne ravsaajo.

Pa pustimo za zdaj Abesinijo. G. Mussolini namreč na tihem že grozi, da bo zdaj segel še po drugih pokrajinah, ki bi morale pripadati italijanskemu imperiju. Trde tudi, da mu uhajajo slabe misli na Balkan. Vendar dvomimo, da bi tu prišel na svoj račun. Zastopniki balkanskih držav so namreč na konferenci v Beogradu sklenili, da se bodo za Balkan že sami pobrigali. Pa tudi države Male Antante so se izkazale tako složne, da v službenem komuniqueju te sloge niso mogli izraziti z menj kot 845 besedami in 24 števkami. Taka soglasnost je še novinarjem zaprla sapo, da sploh niso prišli niti do besede, kaj šele do kakega vprašanja.

Na drugi strani slišimo tudi o taki slogi Baltskih držav, pa tudi velesile so se med seboj spravile. Izgleda, da bodo evropske države složne vsaj pri pogrebu Društva narodov, če se jim to že orej ni moglo nikdar nosrečiti.

OBLETNICA

KONGRESA JUGOSLOVENSKIH NACIONALNIH AKADEMIKOV V LJUBLJANI OD 11.—13. V. 1935.

Omladinski zbor pred mestno hišo v Ljubljani dne 12. maja 1935.

Enajstega, dvanajstega in trinajstega majnika je poteklo leto dni, odkar je bilo zbranih v Ljubljani tri tisoč jugoslovenskih nacionalnih visokošolcev. Mi tega pomembnega dogodka v našem omladinskem življenju niti ne preceenjemo, niti podcenjujemo. Na eni strani je bil edinstvena, mogočna in homogena idejna manifestacija, na drugi pa tudi ni bil brez praktičnih tehničnih zaprek, ki redno spremljajo vsak večji podvig. Za jugoslovensko misel ima ljubljanski omladinski kongres največjo pomembnost v ustvaritvi enotne nacionalne visokošolske organizirane povezanosti, ki edina nudi poročilo za ozdravljenje mnogih težkih prilik v naši državi. Doseči živo in resnično skupno rast jugoslovenskega inteligentnega naraščaja, pripravljati ga s skupno vzgojo za enotno, iskreno in

uspešnejše bodoče delovanje v jugoslovenskem narodu, vse v duhu smernic Velikega Kralja in v znaku ljubezni do Mladega kralja — je bila vodilna misel ljubljanskega zborovanja.

Ocenjevati uspešnost in pomen takrat osnovanega »Saveza jugoslovenskih nacionalnih akademskih organizacij«, po dosedanjem delovanju, o katerem smo že obširno poročali, bi bilo sprično razmer, v katerih je bil poklican v življenje, pogrešno. Po možnosti in z idealizmom je izpolnjeval svojo nalogo.

Prva redna skupščina »Saveza«, ki se bo baje vršila koncem junija v Skoplju, bo gotovo pomenila važen korak naprej v izpopolnitvi programa ljubljanskega kongresa. — Jugoslovenska nacionalna mladina je dolžna, da vztraja na poti, ki smo jo takrat začrtali.

FRANCUSKI IZBORI

DA LI JE FRANCUSKA DEMOKRATSKA ZEMLJA? — »LIBERTÉ, ÉGALITÉ, FRATERNITÉ«. — »POSLEDNJA KARTA« FRANCUSKOG GLASUČA. — »CRVENA OPASNOST«? — ZAŠTO KOMUNISTI NEČE U VLADU? — ZNAČAJNA IZJAVA G. BLUMA. — EKSPERIMENT U NEPOGODNO VREME.

Francuski izbori su jasan dokaz da je demokratizam u opadanju. Većinu su, uglavnom, dobile stranke koje, u načelu, propovedaju diktaturu i, čak, teror (dok su bile u opoziciji, one su, naravno, bile za potpune građanske slobode koja je taktika istovetna kod svih opozicija, bile one udružene ili razdružene). Doduše, kod nas je, iz nekih neobjašnjivih razloga, rasprostranjeno mišljenje da je Francuska klasična zemlja demokratizma i demokratije. To je poborna pripovetka koja se ne može podupreti istorijskim činjenicama. Sam francuski izborni zakon je principiuelno antidemokratski. On uopšte ne poznaje načelo proporcije već jednog poslanika svakog izbornog sresa daje onoj stranci koja dobije ma i jedan glas više nego sve ostale stranke koje takođe izlaze na biračko mesto. Primer: uzmimo da u nekom srezu ima pet kandidata, raznih stranaka; ako četvorica od njih dobiju po tisuću glasova a peti ima i samo tisućjedan glas, jedini on ide u skupštinu a ostali mogu da se vrte kućama. Pri takvom stanju stvari je jasno da ne može biti govora o nekoj demokratskoj pravičnosti jer, najzad, može baš taj jedini poslanik biti levičar a svi ostali ne, pa da, ipak, raspodeljenje četiriju petina glasova uopšte ne dođe do izražaja u rezultatu izbora. Ako je to demokratija, onda ne znamo po čemu da fašistička Italija takođe nije demokratska.

Francuska istorija pogotovo nam nigde ne pokazuje demokratsku sliku. Govoriti o večnoj lepoti devise: »Liberté, Égalité, Fraternité« a pri tom zaboravljati na desetine tisuća glava koje su padale kao zrele kruške u njezinu »slavu«, ili je naivnost ili glupost, ili oboje.

Francuska je centralistička zemlja par excellence. Toliko centralistička da njezina istorija, u stvari, nije ništa drugo nego istorija glavnog grada, istorija Pariza. Ako hoćemo da razumemo Francusku u celini, moramo imati na umu da je Francuz čovek krajnosti. On je, po rečima Egona Fridela, ili pedant ili manijak. Kod ovih izbora se pokazao manijak.

Svakako da je levičarska izborna kampanja, koja je sva bila vođena u znaku »spasavanja demokratije pred

navalom fašizma«, uticala na naivne duhove koji su, glasajući za levicu, smatrali da ispunjavaju dužnost »građanina velike demokratije«. Ali, isto je toliko sigurno i da je ogromna većina »levičarskih« glasova predato iz izvesnog »manijakog« raspoloženja: nemačka opasnost, slom Društva naroda, ogromni skandali u samoj Francuskoj, uopšte sav jad današnjice — sve to je moralo uticati na glasačke mase u tom smislu da su se izjasnile za »poslednju kartu«. Prema tome, ceo taj »zaprepasavajući korak u levo« nije ništa drugo nego davanje mogućnosti i krajnjim levičarima da i oni jednom pokažu šta umeju. Taj zaključak nije nimalo nestvaran: treba pomisliti kako bi izgledali izbori kod nas kada bi se sada sproveli, pa ma i pod nekim »petomajskim« režimom.

Neka opasnost po Evropu od levičarskih eksperimenata u Francuskoj nastala bi tek onda kada bi nova francuska vlada pokazala neke izvanredne rezultate (i na međunarodnom polju i u samoj Francuskoj). Međutim, to ne možemo očekivati već i sa prostog razloga što je »Narodni front« isuviše heterogena formacija (neće biti na odmet da se opet setimo naših prilika: kolikogod je homogeno izgledala Udružena opozicija na izborima, danas se već davno uvidelo da je to bila isključivo trenutna formacija skoro bez ikakvih programskih sličnosti a još manje saglasnosti). Otuđa je i razumljivo zašto komunisti neće da učestvuju u novoj vladi: oni ne žele da snose nikakve odgovornosti za neuspehe buduće vlade, oni unapred peru ruke.

Naravno, pravo stanje stvari je poznato i samom »Narodnom frontu«: posle paroksisma prvog oduševljenja, sada njegove novine već daju na znanje da se od buduće vlade ne smeju očekivati neke naročite reforme. Tako je naročito zanimljiva izjava g. Bluma od 9 maja gde kaže da ga čudi uznemirenost na berzi jer — »ću svakako imati prilike da ponovo izložim pravce naše finansijske politike... Oni će pokazati besmislenost glasova koji se pronose... ako bismo mi primenili nasilje i izazvali smutnju, išli bismo protiv svog vlastitog cilja«.

delom, ki je ležalo prvotno z većine na ramenih podeželske inteligence, predvsem učiteljstva. Delo je raslo iz dneva u dan; seme je bilo vsejano na rodna tla. Kmalu so se pokazali tudi prvi sledovi v literaturi. Pojavili so se celo kmetski pisatelji, ki z nedvomnim uspehom bogatijo naše leposlovje, predvsem pa je ta pojav važen še zato, ker znači, da je naš kmet in naš delavec že na tako visoki stopnji razvoja intelekta, da se lahko primerja z vsemi še toliko slavljanimi sosedi. To je za nas največji ponos in največje zadovoljstvo. Če tudi so nam gospodarske razmere skrajno nenaklonjene in če tudi nas je zgodovina spremljala z največjimi naspotji, smo vendar ostali in pri tem poleg borbe razvijali še notranje, intelektualno življenje. Iz kmetske duše same je danes zavrela pesem, iz njega je zrasla pristna beseda humorja, ki ga nam je predstavil v obliki igrokazov (n. pr. Čirkovčanje z »Micki je treba moža«) ali drugačne vezane in nevezane besede.

Veliko zaslugu za zanimanje in širjenje prosvete, so si pridobila predvsem društva kmetskih fantov in deklet, ki imajo že po svojem nazoru nalogo, združevati in organizirati kmetsko mladino, jo vzgajati v kmetski prosveti in širiti njeno obzorje. Ta mladina ima poleg specialno kmetsko-znanstvenih (strokovnih) del tudi še svoje časopise in revije, ki ji pomagajo do samostojnega delovanja in preizkušanja svojih prirojenih in privzgojenih zmognosti. Nič manj važne niso Narodne čitalnice in

Ne treba se obmanjivati »pobedom levice u Francuskoj«. Ta »pobeda« ne pretstavlja nikakvu »crvenu opasnost«. Druga je stvar opasna: to da su francuski glasači napravili svoj eksperiment baš u trenutku kada Nemačka svoje postupke opravdava »crvenom opasnošću«. Taj slučaj sticaj okolnosti služi mnogo više pažnje nego sam rezultat izbora; i to zato što je opravdana bojazan da će Francuzi prekasno uvideti svoju načelnu grešku. Ali, to je već druga istorija.

Z NAŠIH UNIVERZ

AKADEMIKI VITEŠKEMU KRALJU

Komemorativna svečanost
u avli univerze

V nedeljo, 3. maja se je okoli 400 akademikov poklonilo spomenu Viteškoga kralja Aleksandra in se tako odločilo njegovim velikim idealom in nesebičnemu delu za močno Jugoslavijo. Pieteta, ki je privedla to mladino skupaj, je dokaz, kako globoko je v njej zasidran spomin na Blagopokojnoga Kralja.

Da se je svečanost (pravzaprav odkritje) izvršila šele po presledku treh mesecev, odkar je bil spomenik v avlo univerze postavljen, so temu krive izredne prilike, ki so v tem času na njej vladale. Krivo pa je temu tudi čudno zadržanje rektorata, ki ni ob postavitvi spomenika pokrenil nikake akcije, da se izvrši dostojna proslava. To zadržanje je v javnosti vzbudilo precejšnjo nejevoljo, posebno še, ko se je izvedelo, da se ničesar ne pokrene kljub zahtevam nacionalnih akademikov na raznih zborovanjih.

JNAD »Jadran« je zato sklenil, da bo sam pokrenil akcijo za proslavo. V soglasju z ostalima nacionalnima društvoma je pred tremi tedni sklical sestanek vseh kulturnih in strokovnih akademskih društva. Skoro vsi delegati so pristali na sodelovanje, le levičarski klubi »Mladi Triglav«, »Njiva« in »Zveza slušateljev tehnične fakultete«, so sodelovanje odklonili. Njihovi puhli izgovori, s katerimi so opravičevali nesodelovanje, so značilni in jih bomo ohranili v spominu.

V nedeljo okrog 11. ure je izpred Arene Narodnega doma proti univerzi krenil sprevod nacionalnih društva, čez 300 po številu. Na čelu je stopal med predsednikoma »Jadrana« in »Edinstva« zagrebaški univerzitetni profesor gosp. dr. Plešić, ki se je z večjo skupino za-

grebskih nacionalnih akademikov udeležil komemorativne proslave.

Na univerzi so bili zbrani še ostali zastopniki društva, ki so se svečanosti udeležili: Kluba jugoslovanskih akademikov iz Trsta, Gorice in Istre, Akademске zveze, Društva slušateljev juridične fakultete, Društva slušateljev filozofske fakultete, Društva medicincev, Društva slušateljev teološke fakultete.

Med maloštevilnimi gg. profesorji, ki so se proslave udeležili, je manjkal g. rektor, ki se je po svojem zastopniku opravičil, da radi nujnega zadržanja ne more osebno prisostvovati.

Predsednik JNAD »Jadrana«, g. Zupan je s svojim ognjevitim govorom otvoril svečanost. V svojem govoru je orisal veliko in nesebično delo Blagopokojnoga Kralja. Očrtal je lik tega velikega državnika in mirotvorca, čigar ideal je bila nacionalna utrjena in v ugodnih razmerah živeča Jugoslavija. Povdaril je, da se nacionalna omladina dobro zaveda svojega poslanstva ter da bo z vsemi silami skušala od njega začetno veliko delo po svojih skromnih močeh nadaljevati. Trdil je, da nacionalizem mora biti svetovni nazor, ki si ga bomo vedno popolneje izgrajevali.

Zastopniki društva so nato na spomenik (delo kiparja g. Pirnata) pritrdili svileni jugoslovenski trobojnik s srebrno oljčno vejico na črni podlagi ter se v kratkih »oklonilnih besedah« spomnili zaslug Blagopokojnoga Kralja.

V imenu »Jadrana« in »Edinstva« je govoril g. Kutin, ki je med drugim dejal, da je bila in ostane »ot jugoslovenske nacionalne omladine vedno ista, vedno zvesta idealom Blagopokojnoga vladarja. G. Pukšić, ki je govoril v imenu AZ, je povdaril mirotvorno delo Viteškoga Kralja. G. Bordon je v imenu Kluba jugoslovanskih akademikov iz Trsta, Gorice in Istre obsodil postopanje plačanih morilcev Blagopokojnoga Kralja, ki so videli edino rešitev svojega položaja v tem, da so odstranili s sveta našega kralja. Ozoril je na tri važne datume: 10. oktober 1920, 12. november 1920 in 9. oktober 1934, ki se jih mora mladina vedno radi pomembnosti, ki jo ti datumi za nas predstavljajo, zavedati.

Nadaljnji govornik, delegat Saveza jugoslovanskih nacionalnih akademskih organizacij g. Ranotec se je v resnih besedah poklonil manom Blagopokojnoga Kralja, zastopnik delegacije nacionalnih akademikov iz Zagreba, g. Jakšić je pa v vznesenih besedah pokazal pot, ki jo mora hoditi nova generacija, da

poslužujejo istih sredstev in skoro istega slovarja.

Mi namenoma prikazujemo neolepšani položaj, ker gotovo ne moremo biti ravnodušni do opasnosti, da se naše glavno vseučilišče izpremeni v verno sliko korupcionističnih in zločinskih metod gotovega dela naše javnosti. Iz nešteti razlogov to ni v interesu nikogar, zato tembolj pozdravljamo stališče »Studentskih novina«, ki se trudijo, da z objektivnostjo in resnostjo vplivajo na ozdravljenje razmer potom neoporečnih in neorganiziranih nacionalno čutečih visokošolcev, ki so v veliki večini, toda razočarani in nezadovoljni stoje ob strani.

»Studentske novine« vidijo v komunistih glavnega in edinega krivca neredov na beograjski univerzi in se radi tega bore proti njim z vso silo svojega znanstveno močnega sotrudniškega kroga. Poleg te načelne borbe prinašajo »Studentske novine« sliko stanja na univerzi, tako, da so danes gotovo najtočnejši in najobjektivnejši poročevalci o tamošnjih prilikah.

Dodali bi samo eno pripombo: čeprav je razširjeno mišljenje (ki ga mi ne odobravamo), da je treba marksizem izpodbijati s strogo znanstvenega vidika, vendar mislimo, da mora biti tednik pisan v bolj popularnem stilu, kakor so pisane »Studentske novine«.

List toplo priporočamo vsem, ki se žele seznaniti z resničnimi stremljenji beograjskih nacionalistov, kakor tudi onim, ki si žele ustvariti jasno sliko o razmerah na tamkajšnji univerzi.

KULTURA

RAZVOJ IN GIBANJE KMETSKE PROSVETE

Do sedaj je šel razvoj kulture skoraj vedno iz mesta na deželo. Na kmetih ljudje nimajo časa, zanimati se za vse neštene kulturne pridobitve, ki so se iznašle bogve kje na svetu — in jih proučavati — preveč je težkega dela in preveč vsakdanjih skrbi.

Tako smo bili vajeni reči do sedaj. Razvoj časa pa je šel tudi preko teh misli in preko takih mnenj. Na deželi, med kmetskim ljudstvom, se je v zadnjih letih dvignil kulturni nivo sam iz sebe. Stari konservatizem, ki je temeljil globoko samo v naučenem kršćanstvu, je začel počasi izgubljati svojo osnovo, ko sta, predvsem z razvojem tehnike, začela tudi preprosti delavec in kmet misliti s svojimi lastnimi možgani. Osnovna šola daje v sedanjosti dobi temeljito podlago za možnost samostojnega razvoja in zaznavanja ter opazovanja intelektualnih vrednot in bistvenosti človeškega življenja. Na tej solidni podlagi iz šolskih klopi pa so začela graditi in dograjevati kmetskega in delavskega človeka v intelektualnem, nekateri organizacije pa poleg tega še v telesnem razvoju. Po vojni so se razvile posebno po deželi številne knjižnice, pevske, godbene, splošno izobraževalne, dramske in telovadne organizacije. Ljudje, prvotno nezaupni, so, ko so videli, da delujejo te organizacije v njihovo korist, začeli sami z iniciativnim

knjižnice, ki so organizirane skoraj že v vsaki vasi, zelo važno funkcijo pa vršijo tudi takozvane »potovalne knjižnice«, ki imajo predvsem namen izmenjavanja čtiva, ki je bilo že v kakem kraju prečitano in ga nadomestiti z novim, ki vzbudi novo zanimanje in veselje.

Zanimivo je ugotoviti tudi to, da se istočasno, ko je takozvana »oficielna« literatura začela pešati, ko skoraj ne moremo več govoriti o izvornih leposlovnih delih, pojavlja nov vzgon leposlovja med kmetskim ljudstvom in brez dvoma bo pristnost kmetskega gledanja problemov, dala smer tudi novi pisateljski generaciji našega naroda.

»STUDENTSKE NOVINE«

izhajajo v Beogradu že drugo leto kot tednik.

Kaos, ki vlada na beograjski univerzi, je vzbudil upravičeno pozornost vse jugoslovanske javnosti, kajti mesto da prestolnica omladina daje vodilni vzgled akademskemu naraščanju vse naše države, je posnela iz našega javnega in političnega življenja najbolj odvratne strani, tako, da o nekom njenem resničnem akademskem delovanju ne more biti govora. Teško je tu govoriti o kakih »frontah« (čeprav je ravno ta izraz v Beogradu zelo priljubljen); na vseh straneh opažamo mržnjo, divjaštvo, pomanjkanje najosnovnejših znakov vzgoje, spletkarstvo, brezobzirno blatenje nasprotnika — tako, da se začuden vprašujemo, kakšne razlike označujejo nasprotni tabore, ko se vsi

bo res dosegla ono, kar je hotel doseči Blagopokojni Kralj.

Predsednik Zupan je na kraju prečital vdanostno brzojavko Nj. Vel. kralju Petru II., ki so jo vsi prisotni z odobravanjem sprejeli.

Po 12. uri je bila svečanost v najlepšem redu zaključena, omladina se je, zavedajoč se svojih važnih nalog, mirno razšla.

AKADEMSKA AKCIJA JE ZBOROVALA

V petek, dne 8. maja t. l. se je vršilo nadaljevanje jesenskega običnega zbora Akademске akcije za izpopolnitev univerze. Na univerzitetnem dvorišču se je zbralo približno 750 akademikov. Zbor je vodil jurist g. Evgenij Ravnihar, ki je v svojem predsedstvenem poročilu podal pregled dela za ostvaritev univerzitetne knjižnice, za preimenovanje Licejske knjižnice v državno univerzitetno knjižnico, za izpopolnitev tehnike, za izpopolnitev anatomskega instituta, za ustanovitev akademske menze, za ureditev ustanov, ki se jih ne da izrabljati in za zgradbo nove državne bolnice. O zadnjem predmetu je predlagal tudi resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta.

Po izglasovani razrešnici odboru so se vršile volitve. Vložene so bile tri liste. Prva (klerikalna) je dobila 344 glasov in 4 mandate, druga (levičarska) 234 glasov in 3 mandate, tretja (nacionalna) pa 118 glasov in 2 mandata.

Tak poraz nacionalisti niso pretrpeli odkar obstoji univerza v Ljubljani. Vendar ne vidimo nikakega razloga, da bi vsled žalosti klonili. Izgleda, da je končno prišel čas razčiščenja v naših vrstah. To, kar je mlačno in nezanesljivo prehaja na drugo stran, ostajajo samo oni, na katere se lahko zanesemo. Ta selekcijski proces se zlasti izraža v dejstvu, da je sam predsedniški kandidat druge liste bil — nedavno tega — član (in odbornik!) »Jadrana«. Taki primeri so simptomatični in dokazujejo, da se danes v nacionalnih vrstah zbirajo samo oni, ki iz svojega prepričanja ne delajo nobenih kupčij.

V ostalem bi lahko pokazali tudi na dejstvo, da pri nacionalistih ni obstajalo preveliko zanimanje za ta občni zbor in to iz razloga, ker bo bodoča reprezentanca itak vse te posle prevzela v svoj delokrog; dalje, da so se baš na dan zborovanja vršile najintenzivnejše priprave za Aškerčev proslavo v Rimskih Toplicah itd. Vendar pa mi raje priznavamo lojalno svoj poraz in iz tega izvajajmo koristen zaključek: da moramo nastopati na univerzi tudi v bodoče sami, brez krompromisa, ker nam režimovci, plačanci in koristolovci niso potrebni.

Sicer niti ne želimo govoriti o tem, kdo vse je glasoval za poedine liste, a še manj o samem načinu glasovanja. Dasi ni ničesar novega, da na naši univerzi obstojajo razni breznačajni tipi, vendar nismo pričakovali, da se bodo baš na tako viden in ordinaren način vršile razne nepravilnosti pri klicanju in glasovanju samem. Priznavamo, da smo bili naivni, ampak raje ostanemo naivni, kot pa, da bomo postali breznačajni.

REKTOR IN REPREZENTANCA!

Poročali smo že, da je posebna komisija medstrokovnega odbora sestavila osnutek pravil za akademsko reprezentanco. Ta osnutek so sprejela vsa strokovna društva na naši univerzi. Molče so pristala tudi vsa kulturna društva. Strokovna društva so pravila predložila rektoratu. G. rektor je z zadovoljstvom ugotovil, da delo komisij medstrokovnega odbora uspešno napreduje in da ima ravno v teh reprezentančnih pravilih za to najboljši dokaz. Ponovno je poudaril njegovo stremljenje za tem, da dobimo čim prej legalno akademsko zastopstvo, s katerim bi univerzitetne oblasti sodelovale. Dosedanje anarhije

v tem oziru mora biti konec. G. rektor je obljubil, da bo takoj, čim bo referent univ. senata za pravne zadeve svoje delo končal, sklical sejo univ. senata. Ta bi dokončno sklepal o usodi naše reprezentance.

Popolnoma nepričakovano pa se je na tistem zglasila pri g. rektorju neka delegacija Akademске zveze. Protestirala je proti temu, kako so se reprezentančna pravila sestavljala in izjavila v imenu 400 organiziranih katoliških akademikov, da ne more pristati na ta pravila zato, ker so jih odobrila samo vsa strokovna društva.

Dejstvo, da g. rektor radi protesta (ali je upravičen ali ne, o tem bomo še govorili) ene kulturne ali boljše politične grupacije na naši univerzi, ni hotel sklicati seje univ. senata. Vsa strokovna društva so se radi takšnega postopanja g. rektorja morala ukloniti. A. Z. Jasno je sedaj vsem, kje leži krivda, da akad. repres. danes še nimamo. Akademiki se čudijo postopanju g. rektorja, ki na ljubo ene politične skupine ignorira delo vseh naših strokovnih društev.

Katoliški akademiki so se znašli v veliki zadregi. Na občnem zboru društva slušateljev juridične fakultete so se zvižali, kot se samo oni znajo. Niso mogli svojega koraka opravičiti. Nasprotno je celo nekaj poštenih katoliških akademikov obsojalo pot one nesrečne delegacije A. Z. Vedno so katoliški akademiki zatrjevali, da si ravno oni najbolj žele akademske reprezentance in sedaj vidimo, kako to izgleda takrat, ko je treba k delu pristopiti. Cela štiri leta niso katoliški akademiki imeli toliko soli v glavi, da bi vsaj poskušali sestaviti kakšen osnutek za reprezentanco. In sedaj, ko osnutek imamo in na katerega so pristali tudi katoliški akademiki, nam oni na zgoraj opisani način ovirajo nadaljnje delo.

Protest ogromne večine akademikov proti postopanju g. rektorja pa naj bo memento onim, ki bolj cenijo politiko, kot pa strokovno delo.

Dodajamo: Ko smo prejeli gornje poročilo, smo sprva dvomili v njegovo verodostojnost. Toda sum je izključen. G. rektor ljubljanske univerze se je uklonil diktatu nekega kulturnega akademskega društva! Ne izvajamo iz tega nikakih negativnih zaključkov; nasprotno, z iskrenim veseljem prinašamo to vest, ker pomeni začetek idealnega sožitja med univerzitetnimi oblastmi in slušatelji. Popolnoma prirodno je, da se bosta »Jadrana« in »Edinstvo« poslužili teh metod in seveda s prav istim uspehom. Nova era univerzitetnega življenja je započela! — Op. ur.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA SLUŠATELJEV JURIDIČNE FAKULTETE

V soboto so na naši univerzi zborovali juristi. Dobro obiskani zbor je vodil predsednik društva g. Orožen Milan. Občni zbor je bil informativnega značaja, ker so tvorila dnevni red v glavnem poročila odbornikov in debata o njih. Posebne omembe vredna bi bila ustanovitev »Podpornega fonda«, ki ima namen čim večim revnejšim tovarišem brezplačno posojati skripta in učbenike. Živahna debata je razčistila marsikatero vprašanje, osobito odgovoditev ustanovitve reprezentančne organizacije. Važen del občnega zbora je tvorila razprava o ustanovitvi Saveza jugoslovanskih pravniskih društev. Navzoči so bili delegat Jugoslovanskega pravniskega kluba iz Zagreba g. Jeraj in delegata Kluba slušača prava iz Zagreba gg. Majić in Majcenić.

Poslednja dva nista imela pooblastila, da sklepata samostojno in dajeta izjave, zato sta ostala v rezervi in samo opazovala. Zastopnik Jugoslovanskega pravniskega kluba pa je brez pridržka pristal na ustanovitev te prepotrebne stanovske organizacije in zagotovil svoje sodelovanje. Zastopnikov iz Beograda in Subotice ni bilo.

Pri slučajnostih je predsednik izjavil, da on in celokupni odbor podajata ostavko, članstvo pa je demisijsko soglasno odklonilo, izreklo odboru zaupnico in zahvalo ter naprosilo dosedanje delavce, da delujejo tudi v naprej v proslavi društva.

AŠKERČEVA PROSLAVA V RIMSKIH TOPLICAH

V nedeljo, 10. maja se je v Rimskih Toplicah vršila že napovedana Aškerčeva proslava. JNAD Jadran, ki je proslavo organiziral, je v polni meri zadovoljstveno pričakovanju in dostojno proslavil spomin našega velikega pesnika.

V nedeljo dopoldne je delegacija omenjenega društva odšla v Senožeče pri Rimskih Toplicah in na hišo Aškerčeve tete, kjer je pesnik bival od svojega tretjega leta, pritrčila pod spominsko ploščo, ki jo je pred leti v znak spoštovanja vzdalo Zgodovinsko društvo iz Maribora, lovorov venec. Tej skromni svečanosti sta prisostvovala tudi Aškerčev brat ter njegov nečak. Naj omenimo ob tej priliki tudi žalostno dejstvo, da predstavlja pesnikovo rojstno hišo v Globokem danes le še kup kamenja in da se v kratkem času mimoidočemu niti sanjalo ne bo, da hodi mimo rojstnega doma enega naših največjih pesnikov.

Popoldne istega dne se je v zdraviliškem parku vršila skromna svečanost v spomin Antona Aškerca. Od vseh strani so prihiteli njegovi častilci, da s tem dokažejo razumevanje za pomen njegovega dela. Poleg okoličanov so se udeležili proslave in lepega števila tudi člani Jugoslovanske akademске čitaonice in Kluba medicincev iz Zagreba.

Zastopnik JNAD Jadrana, ki je otvoril svečanost, je pozdravil vse prihitelce goste. Dejal je, da je JNAD Jadran smatral za svojo dolžnost, da se vsaj na skromen način oddolži velikemu pesniku balad in romanc ter ob 80 letnici znova obudi spomin nanj.

Glavni govornik g. prof. Kolar je nato v daljšem in izčrpnem govoru oral plodno delo Antona Aškerca. Podal je zanimivo sliko njegovih del, radi katerih je bil pokojnik toliko preganjan, zlasti seveda od takratne duhovščine. Za svoja izvajanja je žel g. profesor med poslušalci zaslužil aplavz. Sledile so recitacije par najpomembnejših Aškerčevih del, ki so jih lepo prednašali člani Jadrana.

Konzervatorist g. Prevorsek Uroš je po tem prvem delu programa zaigral na violino »Ciganske viže« in žel vesplošno priznanje za svojo umetnost; akademski oktet pa je odlično zapel štiri pesmi, za kar je bil prav tako od hvalnega občinstva obilno nagrajen.

S tem je bil oficijelni del programa zaključen. Razvila se je neprisiljena zabava s plesom in srečolovom, kjer so prišli na svoj račun vsi, ki so ta dan prihiteli v Rimske Toplice.

JNAD Jadran je s svojim zgledom pokazal pot, po kateri bi morali hoditi, da med narodom ne zamre spomin na razne velike moze. Trdno smo uverjeni, da bo omenjeno društvo še kdaj izvedlo podobno proslavo, ki je v vsej javnosti vzbudila upravičeno zanimanje.

»TRIGLAV« IN NJEGOVE STAREŠINE

»Mariborski Večernik Jutra« prinaša v svoji številki z dne 4. t. m. pod zgornjim naslovom naslednje poročilo:

»Starešinsko društvo »Triglav« je imelo večeraj dopoldne v lovski sobi pri »Orlu« svoj redni letni občni zbor, ki je bil dobro obiskan. Udeležili so se ga med drugimi predstavniki aktivne edinice »Triglava« iz Zagreba in predstavnik »Mladega Triglava« iz Ljubljane. Otvoril in vodil je občni zbor predsednik starešinskega društva upokojeni dvorni svetnik g. dr. Toplak. Tajniško poročilo je podal g. dr. Stanko Koštomaj, blagajniško poročilo pa g. dr. Skaza. Pri volitvah se je izvolil dosednji starešinski odbor s predsednikom g. dr. Toplakom na čelu. Po volitvah se je pri

raznoterostih razvila daljša in stvarna debata, ki se je je udeležilo več govornikov.

To mršavo poročilo, ki je po vsej verjetnosti službeni komunikacije starešinskega društva »Triglav«, nas začudi tem bolj, ker smo čitali pozive na ta zbor. Zahtevali so polno udeležbo z motivacijo izredne važnosti dnevnega reda. V poročilu vsebuje to izredno važnost očitno, zadnji stavek o »daljši in stvarni debati«. Gospodje iz starešinskega društva »Triglav« nam že ne smejo zameriti, da smo vprico njihove redkobesednosti pričeli iskati za katerim grmom tiči zajec. In mislim, da nismo preveč pogrešili, če smo si rekli: grm je aktivna ednica v Zagrebu, zajec pa novi kurz v tej ednici.

Ker nam je kot Jugoslovonom mnogo ležeče na razčiščenju tega vprašanja, naslavljam na starešinsko društvo »Triglav« naslednja vprašanja:

1. Ali vam je znano, da je »Jugoslovansko akademsko društvo Triglav« v Zagrebu spremenilo svoje ime v »Slovensko akademsko društvo Triglav«?

2. Ali vam je znano, da so spremenili svoj program, izločili nacionalnost in jo nadomestili z demokracijo?

3. Ako vam je to znano, kaj ste ukrenili v prestiž organizacije, ki je bila vedno nacionalna?

4. Ali lahko zopet smatramo »Neodvisni akademski klub Mladi Triglav« v Ljubljani za sestaven del vaše organizacije?

Ako dobimo na ta vprašanja odgovore, pa naj bodo kakršnikoli, vam bomo zelo hvaležni, ker boste s tem pomagali čistiti vodo, ki jo nekateri negativni elementi namenoma kajo.

MIMOGREDE

KAKOR V BARU

Na Dolenjskem nekje bodo v kratkem začeli graditi novo cerkev. Pri tem bodo pa pozvali iz Ljubljane priznanega cerkvenega govornika, ki bo v treh pridigah »navdušil« vso sosesko za nameravano stvar. Da se zbere zadosti denarja, bodo ljudje po vsaki pridigi poromali okrog oltarja in darovali svetle novce. Ko takole premislimo vso stvar, bi dejali, da sedimo v baru, kjer po vsaki pesmi hodi od mize do mize pevačica, ki pobira prav tako svetle novce.

DIMITRIJE LJOTIČ NA OBČNEM ZBORU DSJF

Zadnjega precej veselega občnega zbora DSJF se je udeležil tudi g. Dimitrije Ljotić. Sicer nihče izmed prisotnih omenjenega gospoda ni spoznal (bil je najbrže maskiran), vendar je odbor omenjenega društva naknadno pri pregledovanju prezenčne liste ugotovil, da je občnemu zboru res prisostvoval. Sicer se vsa stvar malo čudno sliši, vendar mislimo, da le ni bil kdo izmed članstva DSJF, ki bi si dovolil neokusno šalo.

INTERNACIONALNA FOTOGRAFSKA RAZSTAVA

Pred dobrim tednom je bila v Ljubljani otvorjena internacionalna fotografska razstava. Jakopičev paviljon, v katerem so bile razstavljene slike, je bil okrašen z zastavami vseh sodelujočih držav. Na častnem mestu je visela hrvatska zastava. Gospodom, ki ne poznajo jugoslovanske zastave, bi svetovali, da se o tem pouče in ob podobnih prilikah ne delajo tako gorostasnih napak, katerim se smeji vsa Ljubljana.

VZGOJA IN ZAVEST

V Rimskih toplicah živi človek z dvema otrokoma in ogromnim bogastvom. Kopičijo mu ga večinoma naši ljudje. Njegov starejši otrok, nadebudni sedem- ali osemletni sinko, je na vprašanje, zakaj govori samo nemško, odločno odgovoril: »Ich werde nie slovenisch sprechen.«

SAMO RADI HEIDELBERGA?

Letos se vrši v Heidelbergu ob priliki jubileja tamkajšnje univerze sestanek zastopnikov univerz iz vsega sveta. Tudi Jugoslavija bo zastopana. Pravijo, da se nekateri povabljeni s svojimi kolegi prav pridno urijo v nemški konverzaciji.

KROŠNJARENJE PO NEMČIJI

Kočevski »Kulturbund« organizira zopet potovanje »krošnjarjev« v Nemčijo. Pogoji: obvladanje nemščine, kavcija in ogromna telesna prostornina za sprejemanje Hitlerjevih nauk (najmanj 1 m³).